

GADELIUS, BROR
GAGNER, MARIE LOUISE

**Barn och biografföreläningar : Ett
föreläring / Jämte ett uttalande i samma ämne
af B. E. Gadelius**

Stockholm : Hökerberg
1908

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

GAGNER, M. L. Ex. A

70E

Teat.
Bibliog.
(Pr.)

St. Louis 1908

Kungl. biblioteket

0 0000 000136608

0

Barn och Biografföreställningar

Ett föredrag

av

MARIE LOUISE GAGNER

jämte

ett uttalande i samma ämne

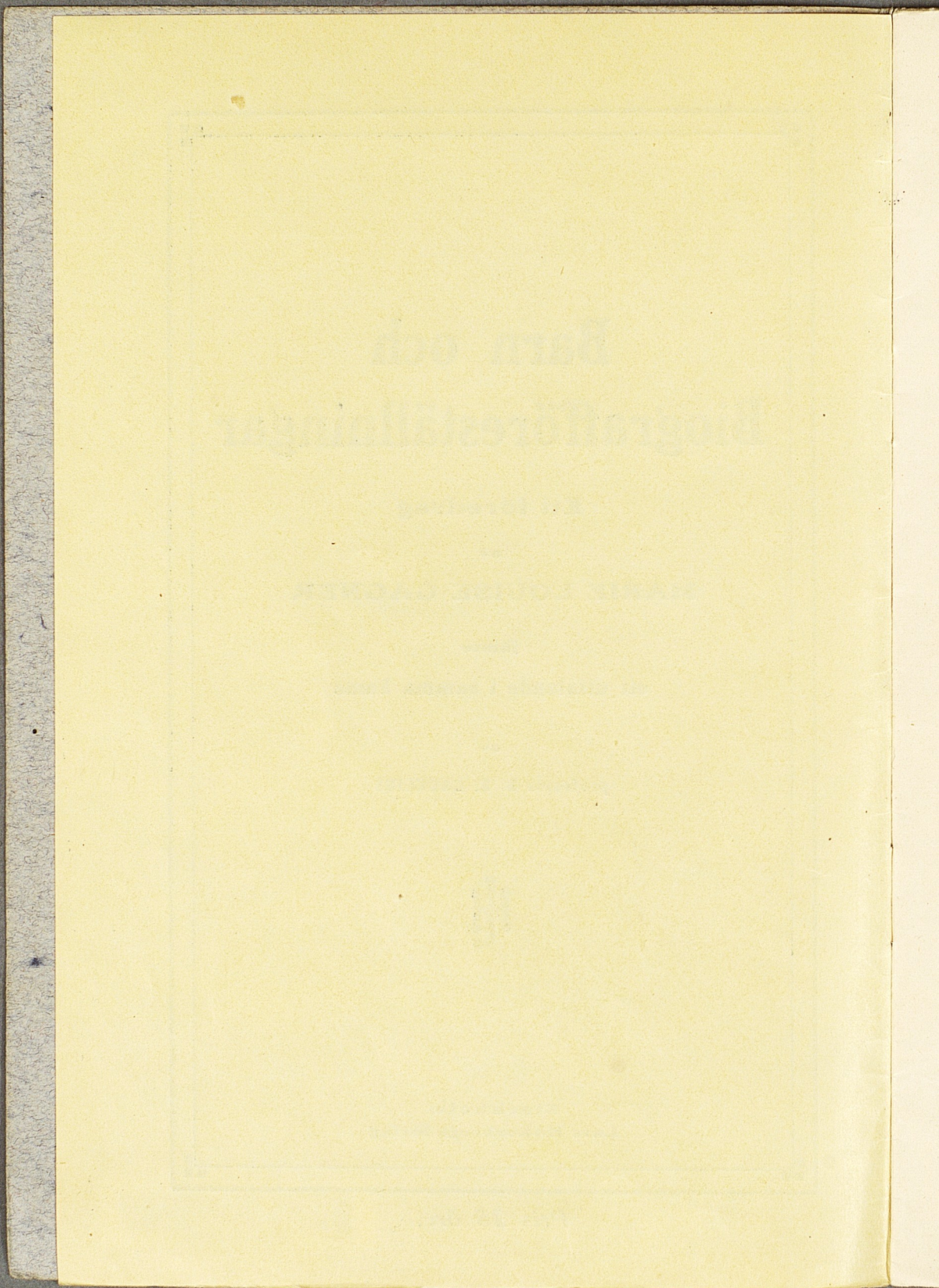
av

professor B. E. GADELIUS

Stockholm
Lars Hökerbergs förlag

Pris 25 öre.

BARN OCH
BIOGRAFFÖRESTÄLLNINGAR

ETT FÖREDRAG

AF

MARIE LOUISE GAGNER

JÄMTE

ETT UTTALANDE I SAMMA ÄMNE

AF

PROFESSOR *B. E. GADELIUS*

STOCKHOLM
LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

Av denna skrift — avtryckt ur den av *Anna Sandström* och *Lars Hökerberg* utgivna pedagogiska tidskriften VERDANDI — har genom anslag från styrelsen för *Svenska kvinnornas nationalförbund* 2,000 ex. utdelats vid seminarier och folkskolor. — För övrigt är skriften, på *Lars Hökerbergs förlag*, tillgänglig i *bokhandeln*, där den, försedd med omslag, säljes för 25 öre.

STOCKHOLM

SVENSKA BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAGET 1908.

Barn och biografföreställningar.*

Av *Marie Louise Gagner.*

För en rätt lång tid sedan frågade mig en dag en god vän:
»Går ni lärare aldrig på biografer?»

Jag hade då aldrig varit på någon sådan och sade, att jag inte trodde, att lärare i allmänhet kände till dem.

»Nej, jag kan tro det», svarades det mig, »för kände ni till dem, så skulle ni inte kunna slå er till ro, innan ni åstadkommit en reformering av dem.»

Min vän hade just då varit på en biograf tillsammans med en liten systerdotter och hade bland annat råkat få se interiörer från ett nattkafé.

Vad som här kan bli fråga om är en reformering av biograferna, naturligtvis ej ett tillintetgörande av dem. Vilka känslor man än hyser i fråga om dem, vore det högst dåraktigt att tänka, att man skulle kunna få bort dem. De ha allaredan vunnit en så säker position som folknöje, och de ha så många förutsättningar att bli ett av de mest anlitade folknöjena till och med, att vi helt enkelt måste räkna med dem som faktorer i det avseendet.

I de stora kulturländerna har man alltmer fått ögonen öppna för biografernas betydelse. Där finnas de ju också i ännu mycket större antal än hos oss. I Berlin ha vi mellan 170 och 180 sådana och i Hamburg omkring 50, av vilka många rymma flera tusen åskådare och äga musikkårer på 25 man.

Bland dem, som i Tyskland först togo upp biograffrågan, var det s. k. Folkbildningssällskapet (Die Gesellschaft für Verbreitung von Volksbildung). I n:r 12 av dess organ »Volkbildung» för år 1907 finnes en förträfflig liten artikel om biografer. Men

* Inledningsföredrag hållet vid ett av styrelsen för Pedagogiska sällskapet i Stockholm anordnat diskussionsmöte den 24 febr. 1908.

även de stora dagliga tidningarna ha innehållit uttalanden i frågan. En sammanfattning av de uttalanden om biograferna, som från lokalmyndigheterna inkommit till ministern för inrikes ärenden i Preussen, läses i Vossische Zeitung för den 24 jan. i år. Alla uttalandena bestyrka, säges det där, förut uttalade farhågor både i avseende på biografernas eldfarlighet och deras i etiskt hänseende skadliga inverkan på särskilt den mängd barn och ungdom, som besöka dem. På vissa platser i Tyskland ha sådana saker förekommit i sammanhang med biografföreställningar, att mycket allvarliga polisundersökningar måst äga rum. Skarpare övervakning har därför måst anordnas, men myndigheterna förklara själva, att de ej ensamma kunna råda bot på det onda, varför de vänt sig till lärarepersonalen vid skolorna och anhållit om dess medverkan. Genom lärarna har man så sökt nå föräldrarna.

Här i Stockholm äga vi redan ett tjugotal biografer. Av dem har en hel del vuxit upp på allra sista tiden. Så ha vi nu 5 vid eller i närheten av Drottninggatan. Men det är visst inte bara i våra stora städer de finnas; nästan hvarje småstad äger en eller två stående sådana.*

I Stockholm lyda de under överståthållareämbetet. När någon vill sätta upp en biograf, inlämnar han ansökan därom till ämbetet. Först besiktigas lokalen, och då allt är klart, erhåller ägaren en resolution från ämbetet, däri villkoren för idkande av rörelsen anges. Några av de viktigaste föreskrifterna äro följande:

att vid förevisning icke något mot sedlighet stridande eller mot myndigheter eller enskilde ohöviskt förekommer;

att bilder, som skildra utförande av mord, rån eller andra svårare brott, icke förevisas;

att, därest förevisning är tillgänglig för barn, densamma ej omfattar bilder, som framställa tilldragelser eller förhållanden, som äro ägnade att uppväcka känsla av skräck eller fasa hos åskådaren eller av annan anledning kunna anses olämpliga för barn att äse;

att, innan förevisning äger rum enligt nytt eller ändrat program, anmälan härom av sökanden göres å stationen inom vederbörande polisdistrikt.

Vad dessa bestämmelser beträffar, tyckas de vara gjorda med stor klarhet och omsorg. Särskilt tacksam är man för paragrafen om barnen.

* Att döma av insändare i åtskilliga tidningar, som kommit mig till handa, tycks biografväsendet blomstra även på landsbygden. Så klagar en insändare i Östersundsposten över dessa »kringfarande herrar, som växa upp som svampar ur jorden» och som tyckas anse, att landsortsbefolkningen kan hålla till godo med vad elände som helst i fråga om biografföreställningar.

Ty det är de, som i tusental besöka biograferna. — Visst är det sant, att dessa även besökas av äldre, men minst lika stor del av publiken utgöres av barn och ungdom. Mig veterligt finnes det ej heller en enda biograf, som inte har särskilda barnbiljetter. Överallt på affischerna finnes biljettpriset för barn angivet. — Vidare återkomma regelbundet s. k. billighetsföreställningar för barn, då priset är betydligt nedsatt.

Diskussionen här i afton skulle ju också röra sig om just detta: barn och biografföreställningar. — Därmed är visst inte sagt, att ej frågan om biograferna såsom folknöje även för vuxna skulle behöva tas upp. I en artikel i en Stockholmstidning häromdagen, däri det uttalades mycket klander över de saker, som bjudas *barn* på biograferna, sades det, att *de äldres* moral inte behövde taga någon som helst skada av dessa föreställningar. Men det kan nog vara tu tal om den saken. Att vuxna personer i nio fall av tio ta skada åtminstone till sin smak, om de i större grad besöka våra biografer, sådana de nu äro, är jag säker på. Inte blir det biografernas publik, som kommer att möta i föreläsningssalarna eller biblioteken. Här har väl just folkbildningsförbundet ett område att verka på. Det är ej en dag för tidigt, om detta ägnar saken någon uppmärksamhet.

Allra mest besökta av barn äro de s. k. billighetsföreställningarna. På ett håll här i Stockholm, där sådana anordnas en gång i veckan, besökes under kvällens lopp biografen av omkring 1,200 barn. Föreställningarna börja kl. 5 e. m. Långt förut bildas emellertid kö, som ordnas av polis. Ej sällan händer det, att barn få vänta en à två timmar, innan de kunna komma in. Egentligen skulle dessa föreställningar vara slut kl. 8, men tillloppet av åskådare är så stort, att vanligen en extra föreställning ges efter detta klockslag.

Innan biograferna vid Drottninggatan blevo så många, fick man varje söndagseftermiddag framför en eller ett par av dem se en väldig kö, däri det fanns massor av barn. Skillnaden är nu endast den, att åskådarna fördela sig på de olika biograferna. — Också söndagsformiddagarna är tillloppet av barn särskilt stort. — För övrigt tror jag mig kunna säga, att det är jämförelsevis sällan man besöker en biografföreställning utan att bland publiken upptäcka flere eller färre barn.

Det finnes, ej heller få gossar och flickor, som gripits av verklig passion efter biografbesök. De kunna förr försaka sötsaker o. d. än biografen. Många, många av våra folkskolebarn gå minst en gång i veckan på densamma.

Vi undra, hur de ha råd. Ja, billighetsföreställningarna kosta ju på sina håll endast 5 öre. För övrigt växla prisen mellan 10, 15, 20, 25 och 35 öre, det senare på 1:sta plats. För äldre personer är t. ex. på söndagarna ett besök på de större biograferna ingalunda så särdeles billigt. Då är nämligen flerstades priset för första plats 1 kr. eller 75 öre, för andra plats 75 eller 50 öre.

Innan vi gå vidare och tala om vad man får se på biografen, är det skäl att något skärskåda lokalerna o. d. Angående eldfarligheten på våra Stockholmsbiografer kan jag ej alls yttra mig. I Göteborg ägde ju ett obehagligt tillbud rum, men efter vad jag vet, har här intet dylikt inträffat. Bra nog olika utrustade med avseende på reservutgångar äro emellertid biograferna här. Med avseende på lokalerna råder en ofantligt stor olikhet. I några av de s. k. förstklassiga biograferna, vilka ofta äro luxuöst inredda och vilka äga särskilda kapprum, är lokalen väl utvädrad, i de mellangoda och billigare biograferna är det däremot ofta en fruktansvärt dålig luft. Så är t. ex. förhållandet på det ställe, där under varje billighetsföreställning släppas in 350 personer och där ingen ordentlig vädring äger rum mellan kl. 5 och 8 eller 9 på kvällen.

I de finare biograferna utbjudes under pauserna precis som på teatern karameller och andra gotter, och underligt är att se, hur de smås slantar räcka till även för denna utgift.

Vad musiken beträffar, är den av mycket olika värde. Någon gång får man höra riktigt god sådan, men i de flesta fall består skrällig pianomusik.

Men låt oss nu gå över till programmen. Då är först att märka, att en hel del nummer äro gemensamma för en stor mängd biografer, både här och i landsorten. Detta beror därpå, att i detta fall bilderna, de s. k. films — tillverkade någonstades i utlandet, i Frankrike, Tyskland eller England — i tur och ordning förhyras av olika biografägare i landet. På så sätt kunna de föras runt hela Sverige. Om det oerhörda uppsving, som filmstillverkningen tagit i utlandet och om huru dessa fabriker förtjäna på uthyrning av films, kan man göra sig en föreställning, då man hör, att firman Du Pathé frères i Paris (den största filmsfirma som existerar) på sitt 3 millioner stora rörelsekapital i ren vinst under flere år haft 6 millioner francs, varför den kunnat dela ut 200 procent till aktieägarna.

Hyran för dessa films är ju ej obetydlig, och det är således stora summor, som genom biograferna gå till utlandet.* Den text, som följer med och som lägges till grund för programmen

— för dessa sistnämnda upptages en särskild avgift à 10 öre på de större och 5 öre på de flesta mindre teatrarna — utgör på många håll en hemskt rådbråkad svenska. Ja, man anser sig tydligen inte ens behöva ta hänsyn till att folk skall uppfatta, vad som står där. Detta är så mycket olämpligare, som hela delar av de spännande dramerna t. ex. äro omöjliga att förstå, om man ej får besked om innehållet genom programmen. Rent gruvliga överflyttningar till svenska förhållanden av dessa utsökta dramer kan man också få se.

Jag ber att få anföra några program. Det första av dem, vilket slår rekord i fråga om simpelt språk, härstammar emellertid från en landsortsbiograf:

Överlistad!

plus ett kostligt tillägg om Kinematografens faror. Ett stycke äktenskapligt samliv. Oerhört skratretande.

Skräddarmästare Skinnfors äger bland andra bohagsting även en hustru, som med alla till buds stående medel söker frånhålla honom rätten till ett glas vin till måltiderna, oavsett om hon själv med begärlighet icke sparar den i rött gnistrande nektarn.

Skinnfors blir förbannad, då han måste nöja sig med vanligt bondvatten vid middagsbordet och hustru hans däremot håller i sig skummande vin. Och det är lika omöjligt för skräddare S. att skänksupa, som för hans gumma att låta bli — men han ska' ha sitt vin ändå och det måste i så fall erhållas någonstädes utomhus.

I det ljuva avskedsögonblicket sätter gumman en välkänd liten älsklig knytnäve mitt för näsan på honom:

— — Skräddar Nils Teodor Skinnfors, du understår dig inte — — när du kommer ut — — förstår du?

Jo då, vad skräddar'n förstod; han hade inte för ro skull varit gift men'a i femton långa år — denna oändliga evighet av striden om långbyxorna. Käringen visste nog sjutton att behålla dem.

1. Ett stycke äktenskapligt hemliv. 2 och 3. Platsen och förhållandena, som visa hur skräddare Skinnfors åtlydde sin gummas bestämda önskningsar. 4. Skräddarn är upprymd. 5. En påpasslig kinematograferare. 6. Härdhänta ömhetsbetygelser och välkomsthälsningar. 7. En ödesdiger kinematografförevisning. 8. På svältkur. 9. Överlistad. 10. Rullan går på Mobergs vind. — — —» (Fragment ur en gammal visa, modernt illustrerad.) 11. Husaga.

Det är ju ordentligt busspråk!

* Vilka summor, som f. ö. våra biografägare i Stockholm måste ta in för att få större förtjänst på rörelsen, kan man förstå, då man hör, att lokalhyran pr säsong för en av de större biograferna uppgår till 27,000 kr. och för en med mindre gott läge till 17,000!

Från Stockholms-biografer härstamma följande vackra saker:

I brottets sold!

Samhällsskådespel i flere akter.

Storslaget!

Spännande!

Kampen om en kvinna! Å ena sidan den förmögne adelsmannen med de låga principerna, den egoistiskt avsigkomna moralen och å den andra den ädelmodige uppoffrande, rättrådige medelklassen! Objektet, kvinnan, som hellre nöjer sig med ett namn, tillhörande det arbetande samhället än att sälja sitt unga liv åt penningens maktägande adelsjunker!

Hjärtats strider.

Skådespel i 8 akter.

Vi överlämna härmed ett brottstycke ur den moderna världens privatliv, sådant man ogärna ser det bakom de *omomenterade* husfasaderna. Huvudpersonen är den unge, livsglade läkaren, förenad i ett till synes lyckligt äktenskap med den kvinna, som han under årtal tillbett som sin högsta skatt.

Ruterдам.

Komedi i 8 akter.

Första avdelningen: Den lilla herdinnan låter spå sig.

Ruterдам. Detta kort har i alla tider haft rykte om sig att vara olycksbringande. Som ett mördande dråpslag uppträder även detta kort: Det är hustrun-borgfrun, som överraskat de båda unga. Ögonblicket efter har hon med förtjänstfullt nit inberättat det hela för den blivande brudgummen. Svart-sjukans avgrundseld har börjat rasa.

De små välgörarne.

Socialt skådespel ur det realistiska samhällslivet i 9 tablåer.

Den rörande bild av barnslig hjärtegodhet, oberörd av sjukligt översitteri som egoistiska uppfostrare icke medhunnit inlära, som skildras i denna vackra, tilltalande bildskapelse, är avgjort ägnad att gripa alla med sin känsliga naivitet å ena sidan och borgerlig ängslighet å den andra!

Sensationell nutidsbild!

Äktenskapsbryterskan.

Samhällsdrama i 17 tablåer.

En bild ur livet, präglad av realistisk sanning och styrka!

Vi införas i och med denna bild i en krets, som måhända tyvärr ligger över den vanliga samhällsmänskliga nivån. Dramat — i sina tragiska enskildheter — rör sig i huvudsak om en hustru, ännu blommande i ungdomens strålgans, som faller offer för en ung kavaljer.

Låt oss flyktigt följa händelsernas gång:

1. En hemlighet.	11. »Det är mor! pappa».
2. Till festsalen.	12. Ett hem!
3. Flirt.	13. Man och hustru — en av livets sarkasmer.
4. Sin nästas hustru och det personliga jaget.	14. Kämparnes kamp om en lagvigd hustru.
5. Äktenskapsbryterskan.	15. Alltså! Alltså!
6. En bedragen fader och hans dotter.	16. En inblick i hopplös dysterhet.
7—10. Personliga intryck vid rännarbanan.	17. Ett slut!

Såsom en stockholmstidning, Dagens Nyheter, påpekat, råder även på vissa av våra största biografier här den ytterligaste nonchalans just i avseende på programmets redigering. Bl. a. berättar artikelförfattaren följande:

Under veckan har exempelvis förevisats på en av de större bioograferna ett nummer, där man får se ett sällskap herrar och damer »efter en aftonmåltid på fältet», såsom programmet helt oskyldigt anger. Supéens pastorala natur får nog skrivas på översättarens konto, som förvandlat »Champs», d. v. s. kokotternas och vivörernas bekanta nöjesplats Champs-Elysées i Paris, till ett lantligt fält. Det ovannämnda sällskapet dricker en av herrarna komplett berusad, rakar av honom både hår och skägg, klär på honom en munkkapuschong och släpar i väg med mannen till ett kloster, där hans ankomst försorsakar stor skandal bland de fromma bröderna, som köra bort den dödfulle munken, vilken enligt programmet försvarar sig »som en riktig s—n».

Jag har så länge uppehållit mig vid denna sak, emedan programmets stilisering ju inte talar så litet om ägarens bildningsståndpunkt och ansvarskänsla.

Tiden för föreställningarna är mycket olika. En del biografier äro öppna mellan kl. 5 och 11 och ståta med ett 2 timmars, ja, 2 $\frac{1}{2}$ timmars program. Billighetsföreställningarna för barn vara i allmänhet 1 timme å $\frac{3}{4}$ timme. Inga folknöjen ha så enkla former; man går in, när man behagar, och stannar över alla de

nummer man vill se. Också dessa enkla former bidra ju att göra biograferna så populära.

Innan jag går över till att tala om bilderna, vill jag förutskicka en upplysning. Det händer nämligen, att åtskilliga här närvarande leva i den illusionen, att de s. k. barn- och familjeföreställningarna förete särskilt valt program. Så är emellertid ej förhållandet på en hel del av de biografier jag studerat i huvudstaden. Enda skillnaden är, att föreställningarna äro förlagda till en tidigare timme på eftermiddagarna. Man har på vissa håll här i Stockholm satt upp ett mycket förvånat ansikte, då jag frågat, huruvida det ena eller andra nervspännande och bloddrypande numret även förekom på nämnda föreställningar. Ja, naturligtvis — ingen skillnad i programmet för all del! De små få således i allmänhet se detsamma som de stora.

Det är i allmänhet 6 olika slags bilder, som möta oss på biograferna.

a) Bilder från olika länder och städer, de härligaste scenerier t. ex. från Schweiz, Spanien, ja, från nästan alla världsdelarna. En av de bästa biograferna har ej så få bilder från vårt eget land; t. ex. en serie mycket intressanta bilder från Fryksdalen i Värmland.

b) Vidare förträffliga bilder från olika näringsområden, från industrin, åkerbruket och boskapsskötseln, t. ex. porslinsstillverkning i Japan, timmerafverkning, stenindustri, glastillverkning m. m. Dessa förevisningar ha ej litet bildningsvärde. Det, som en lärare eller en föreläsare skulle behöva flere timmar till för att klargöra för sina åhörare, det blir nu klart på några minuter. På en mängd av dessa områden, där ju livlig handling äger rum, ge skioptikonbilder betydligt mindre. Vad man emellertid kan anmärka som brist vid dessa förevisningar är, att det hela går så blixtnabbt. Det blir ett rusande från det ena momentet till det andra. Säkert kan detta ge barnen en viss smak för att se ytligt på det, som visas dem. I våra dagar röjes ju en stark strävan att flytta konsten ned till de bredare lagren. Men skall man kunna njuta av konst, måste man väl först och främst lära sig att se i ro på ett konstverk. Alltför rikliga besök på biografier torde nog motverka en uppfostran i den vägen.

c) Idrotts- och sportsbilder av en mängd olika slag, t. ex. skid-, skridsko-, travtävlingar, militärövningar, kapploppningar, kappsimningar, isjaktsegling o. s. v. Allt detta är naturligtvis på en gång bra och roande. Särskilt lämpliga äro dessa nummer för

pojkar. Att de uppskattas av dem kan nog var och en intyga, som besökt biografer.

d) Bilder ur händelser för dagen, t. ex. krigsbilder från Marocko, de stora fältmanövrerna i Bohuslän, kung Oskar på lit de parade, kung Oskars begravning, den portugisiske konungens och kronprinsens begravning o. s. v.

De nummer, som jag nu nämnt, skulle jag vilja kalla *de goda numren*. Till dessa kan man också räkna en del *vackra* förvandlingsnummer. Fula och obehagliga sådana finnas emellertid också.

Finge barn nu endast se sådana här bra saker, behövde man ju inte ropa på en reformering av biograferna. Men därjämte förekomma på programmen en mängd bilder av annat slag. Det är

a) Scener ur brottsmålsromaner med mord, självmord, rån, inbrottsstölder och andra slags brott.

b) Scener ur s. k. kolportageromaner. I dessa förekomma utom gräsligheter av olika slag slippriga och skabrösa moment, varförutom de ofta äro genomsyrade av falsk sentimentalitet.

c) Slutligen en del s. k. komiska nummer, av vilka ytterst få äro bra och präglade av äkta humor, under det att de flesta äro rent idiotiska och råa.

Nu skall man inte tro, att dessa nummer endast förekomma undantagsvis. Nej, tvärtom. Det är ytterst sällan man får ett program i handen, där intet sådant nummer finnes. Här finnas ju ett par biografer i Stockholm, som försöka hålla fanan litet högre och på vilka man mindre ofta finner detta slags bilder, men f. ö. förekomma de i genomsnitt på vartenda program — visst icke endast på de mindre biografernas. Ej sällan är programmet sammansatt så, att endast *ett* verkligt gott nummer ges, under det de övriga äro dåliga. Och det, som upprör en, är, att, som sagt, i allmänhet inga undantag göras vid barn- och familjeföreställningar. Jag har i min ägo ett 80-tal biografprogram, intet tidigare än från hösten 1907. De flesta äro från Stockholm men några från landsorten.

Vid första ögonkastet på programmet upptäcker man, varigenom biografägaren förnämligast vill dra folk. Det är genom de braskande, med fetstil tryckta rubrikerna: Oerhört spännande, Nervspännande, Sensationellt, En av publiken med oerhörd spänning åsedd tragedi o. s. v. Sensationerna äro A och O.

Då jag en gång, under ett samtal med en del barn om biograferna, undrade, hur de kunde vilja gå på dem, då de fingo se så mycket hemskt, utbrast en liten flicka:

»Se fröken, det är värst först, när man kommer dit. För då darrar man i hela kroppen och tänker: Jag undrar, vad jag skall få se för rysligt. Det känns precis, som när man skall gå till tandläkaren.»

Till skam för publikens smak må sägas, att just de biografier, som ståta med de mest upprörande brottmåls- och kolportageromanerna, ha massor av åskådare. Kanske någon, som ej är inne i saken, undrar, hur man får bilderna till dessa nummer. Jo, de större filmsfabrikerna i utlandet ha en hel stab skådespelare och skådespelerskor till sitt förfogande, vilka under det de utföra de mest dramatiska partierna av fömanen i fråga förevigas av en fotograf. Alla dessa scener *konstrueras* sålunda. Och jag vill lova, att de smaka konstruktion.

Jag har varit i tillfälle att ta reda på vad ett 50-tal barn i en skola, i allmänhet tillhörande goda, fast enkla hem, fått se på biograferna.

Nu är att märka, att intet av dessa barn fått gå mycket ofta på biografier. Endast ett fåtal av dem, fem stycken, har besökt biografier ett tiotal gånger.

Av detta 50-tal barn hade 22 sett mordscener, 7 sett självmordsscener, icke mindre än 36 sett stöldscener, 17 sett eldsvådor och 15 sett andra hemska saker. Bland självmordsnumren funnos strypning (en gammal kvinna stryper sig själv), hängning, dränkning och innebränning representerade.

Jag skall be att få lämna exempel på nummer, som funnos på program vid barn- och familjeföreställningar.

På ett och samma program:

Pärhlalsbandet, brottmålsdrama i 20 akter.

I sista ögonblicket, spanskt äventyrsdrama i 11 akter, »årets allra främsta skapelse på äventyrets område».

I dessa båda dramer förekomma 3 mord och 2 överfall.

På andra program:

I brottets sold, samhällsskådespel i flere akter. *Spionen*, »en med oerhörd spänning framburen tragedi i 11 handlingar», beledsagade av sådana rubriker som »Hämnden lurar med sataniskt lugn». *Oskyldigt dömd*, ett preussiskt militärdrama, däri en officer orättvist anklagas för en svår förseelse, ställes inför krigsrätt och, då han ej kan rättfärdiga sig, av fadern tillrådes att skjuta sig. För säkerhetens skull visar fadern honom, var han skall sikta. I sista ögonblicket räddas den olycklige av fästnön, som skaffat till rätta det dokument, varom brottet rör sig. Dramat

avslutas med att de båda anstiftarna av det, den anklagades broder och hans älskarinna, dränka sig.

Vidare scener ur den gamla historien om bruden, som på sin bröllopsdag under en lek gömmer sig i en koffert, vilkens lock emellertid slår igen över henne. Naturligtvis är det hela vederbörligen utbroderat.

Från en landsortsbiograf märkes följande nummer: *Hypnotismen i brottets tjänst*, »skådespel i 15 tablåer».

Det var ju en förfärande stor procent av barnen, som sett stöldscener. På det området är biografen fullt modern. Så förekomma t. ex. inbrott i bank medelst sprängning av bankvalven genom bomber. Innehållet i ett dylikt brottmålsdrama var följande:

Första akten. Ett tjuvbandsläger i skogen. En bandit sändes ut för att noga studera lokalerna i en bank i den närbelägna staden.

Andra akten. Tjuven smyger sig in i banklokalen och gör med utsökt fyndighet noggranna iakttagelser.

Tredje akten. Banken stänges för dagen. Två medlemmar av tjuvligan, som smugit sig in strax före stängningstiden, börja sina operationer. Medelst filar, kofot och dyrk öppnas alla dörrar, och snart befinna de sig i kassavalvet. Den massiva järndörren intill det mindre kassavalvet spränges med dynamit. Tjuvarna försvinna med massor av sedelbuntar och penningpåsar.

Fjärde akten. Åter i skogen. Ligan jublar över det rika fyndet. Skatterna grävas ned. Under arbetet därmed överraskas banditerna av en polisstyrka.

Femte akten. En vild förföljelse över berg och genom skogar, tvärs över strida vattendrag går den vilda jakten. Pistolskotten smälla. Än segnar en av tjuvarna till marken och släpas med av sina kamrater, för att han ej skall falla i polisens händer, än träffas en av förföljarna av banditernas välriktade kulor. Det hela slutar med att banditerna, trots polisens energiska ansträngningar, lyckas undkomma i något av ligans kryphål i skogen.

På en barnföreställning har följande stöld- och rånummer givits:

Förslagna tjuvar.

Bilden visar på ett oförblommerat sätt en yrkestjuvs alltför fräcka tillvägagående för att tillägna sig annans egendom och samtidigt som han ser sig upptäckt låta rättvisans representant lida ett oskyldigt straff.

1. På »snålskjuts» till bangården.	5. På fingerade villovägar.
2. Överenskommelse med kompanjonen.	6. Polisens misstanke.
3. I klädsåpet.	7. Överlistad.
4. Operationsplanen sättes i verkställighet.	8. En tråkig situation.
	9. Vad havet ger åter.
	10. Äntligen räddad.

När dylika bilder förekomma, är det visst inte säkert, att den ungdomliga publiken ställer sig sympatiskt till polisens arbete. Tvärtom. Det har funnits tillfällen, då en lyckad kupp av förbrytarna framkallat oändligt jubel från hela skaran småpojkar.

Ivrigt senterade de t. ex. ovan skildrade bankstöldsframställning, och jublet vart stort, då tjuvarna lyckades komma undan. »Att lura polisen» är tydligen ett »dragande» nummer.

Kan man från andra områden än brottmålsromanens samla gräsligheter, gör man det ock. Vad sägs om följande nummer på en biograf?

1) Gorilla — kvinnorövare.

Vem har ej hört talas om den unga kvinna, som blev frånrövad de första nybyggarna av en gorilla och levde i vansinnigt tillstånd tillsammans med denna samt efter lång tid åter anträffades av sina anhöriga och slutligen återkom till sina sinnens bruk.*

2) Riddar Blåskägg

i vilken man noga aktat sig för att utelämna något ohyggligt moment — nyckeln i blodpölen, det levrade blodet på golvet, de 9 upphängda hustrurna o. s. v. (Betecknande är, att detta nummer ungefär samtidigt givits på ej mindre än 4 av Stockholms biografer.)

Så till bilderna ur kolportageromanen. De äro kanske talrikare än de förra men inte en smul mer att rekommendera. Jag ber att få nämna exempel på en del sådana.

På fallets brant, spännande kärleksdrama i 12 tablåer. *Eldsvåda i en filmfabrik* eller *Tjuven och mordbrännaren*, *En annans felsteg* eller *Endast självuppsoffring*, spännande bildserie, *Den lilla sångerskans slut*, *Förtappad*, »mäktigt tragiskt drama».

Af likartade saker, som förekommit på barnföreställningar, må nämnas: *Äventyrerskan*. — *Shylock den girige* — obehaglig i hög grad. — *Äktenskapsbryterskan*. — *I armodets skola*, »dimbilder ur samhällslivet». — *Lystnadens trälar*. — *Skymningens oäktingar*. — Vidare må det väl anses i hög grad olämpligt att låta barn minutiöst få följa den kamp, som en fattig dödsjuk arbetare och hans hustru få utkämpa för att skaffa hem medicin.

* Efter föredraget upplyste mig biografägaren i fråga om att han, då han sett, hur olämpligt detta nummer var, utbytt det mot ett annat.

Det ligger väl något rent av raffinerat i denna framställning av lidande och död.

Så komma vi slutligen till de s. k. komiska numren. Ovanför dem står ofta: »Oerhört skrattretande», »Publiken vrider sig i skratt» o. s. v., men inte sällan händer det, att hela publiken sitter där utan att en enda gång dra på munnen. Så litet äkta humor kan det finnas i dessa nummer. Barn äro ju förstås lätta att få att skratta, men hur skall ej deras sinne för humor fördärvas av den idioti, som bjudes dem! Värre är det ju, att råhet och simpelhet serveras dem. Så t. ex. förekomma mycket ofta druckna män i dessa scener, och det jublas från många håll, om personen i fråga kommer raglande och stapplande fram eller bär sig klumpigt och obehagligt åt. Av de 50 barn jag nyss talat om hade ej mindre än 13 sett druckna personer på biografföreställningarna. — Hit höra också många gånger äktenskapsscener av obehagligt slag — mannen skall försöka lura hustrun och tvärtom. Jag skulle kunna anföra flera ypperliga exempel på sådana saker, men tiden medger det ej. Det är inte behagligt att se hela ungdomsskaran sitta och flina eller storskratta åt sådant. — En figur, som mycket ofta förekommer i dessa nummer, är den onde. På en billighetsföreställning för barn utgjordes det förnämsta numret av följande:

Den röde fursten roar sig.

Verkligen storartat, genomhumoristiskt nummer.

Underjordens herre har det tråkigt i sitt rike. Så beger han sig upp till jorden för att muntra sitt dystra sinne.

Och att han grundligt lyckats däri, det måste vi — grundligt fångna av alla galenskaperna — medgiva.

Nedanstående rubriker giva en svag antydan om den storartade bildens innehåll.

1. Samma underjordiska enahanda.	11. En liten förmiddagsgrogg.
2. Litet nyheter från jorden.	12. Som objuden bröllopgäst.
3. Oh, gudomliga Paris!	13. Bruden låter enlevera sig.
4. Med hiss från underjorden.	14. Efter den otrogna.
5. Svartsjukans marter.	15. Över berg och murar.
6. Herr Hins entré.	16. In- och utgallrade.
7. »Han själv» som gentleman.	17. »Är jag fri, så är du bunden».
8. Ett fatalt spann.	18. Sista resan.
9. Kärlekens martyrium.	19. Demaskeringen.
10. Malplacerad ömhet.	20. Herr Hin roar sig icke mera.

Ett annat stort nummer, som förekom på samma billighetsföreställning, var *Pierrots död*, däri äktenskapsbrott utgör kärnan.

Om rå smak vittnar väl även framställande av sinnessjuka i sådana slags nummer. I *En dåres äventyr* får man se en av storhetsmani gripen människa, vilken gör sig skyldig till den ena galenskapen efter den andra. I programmet heter det: »Även dårar kunna få folk att skratta. Denne dåre är en mästare häri.»

Har vårt folk verkligen hunnit så långt i förståelse av den sinnessjukes olyckliga lott, att det utan skada kan så där sitta och gapskratta en kväll åt den sjuke?

Även i de komiska numren har man försökt inlägga sensationella element. Jag har åsett ett nummer, *Kronan bland galgfåglar* — »ett ytterst uppsluppet bidrag till skolpojknarnas psykologi» — däri det komiska momentet utgjordes av oupphörliga kemiska explosioner, som en slyngel till pojke ställde till. Explosionerna omväxlade med gevärsskott. Inte underligt, att barnen sutto och höllo sig i bänkarna för att inte oupphörligt hoppa till!

Avklädningsscener förekomma mera sällan nu än förr bland de komiska numren, men borta från programmen äro de visst inte.

Hvad man naturligtvis först och främst skall sikta till, är att få bort alla dessa slags dåliga nummer. Men därmed kunna vi inte vara nöjda. Ett par saker återstå: först och främst att programmen ordnas med mera smak, så att man ej får t. ex. *Fårskötsel på Hawaji*, *Kärlek och porslin* eller *När kärlekens vågor gå högt* och *Jesu liv* efter varandra; eller *Kung Oscars likbegängelse* och ett balettnummer efter vartannat. — Denna rysliga blandning fördärvar alldeles åskådarnas smak.

Vidare äro programmen mycket ofta för långa. Ett långvarigt stirrande på bilderna kan omöjligt vara nyttigt för ögonen, helst som, om de förra äro gamla och skadade, det oupphörligt glimtar vitt fram på dem. »Det var precis som om det regnade hela tiden», sade en flicka, som varit på en biograf, där sådana slitna films visats.

Och slutligen måste man få till stånd en opinion mot de extra lockelser, som vissa biografägare på sista tiden börjat använda. En av dem har emellertid nyss blivit dömd till erläggande av böter för sitt försök, som stod i strid mot lotteriförordningen, och detta har, hoppas jag, avskräckt andra från att försöka något i samma väg. Det är klart, att denne ägare ansett det lämpligare och tacksammare att lägga ned kostnader på extra lockelser än på anskaffandet av goda bilder.

»Blir det då möjligt», frågar kanske någon, »att, sedan en reformering av biograferna ägt rum, dessa kunna bli verkliga folknöjen?» Man måste komma ihåg, att det är detta de äro,

och därför får man ej, så gärna man än vill, ha uteslutande instruktiva saker på dem.

Jo, jag är säker på att biograferna även efter en sådan rensning i fråga om numren skulle behålla sin nöjeskaraktär. Om man till omväxling med de ej sällan härliga landskapsbilderna och intressanta tavlorna från exempelvis industriområdena toge sport- och leknummer, bilder ur de tama och vilda djurens liv, vackra sagor eller sägner, sådana berättelser eller romaner av värde, vilkas huvudinnehåll man kan framställa i en serie bilder utan att förstöra det, samt slutligen komiska bilder med äkta humor i — så torde väl föreställningen ha fått tillräcklig karaktär av nöje.

Men vad som skall göras måste göras snart. Jag tänker härvidlag alldeles särskilt på barnen. Hade vi lärare tidigare givit akt på detta våra barns mest älskade nöje, så hade vi kanske sparat många barn från nervskakande och ohyggliga intryck. Faran är naturligtvis värst för de barn, som ej bli så omsedda och övervakade, utan som nu vecka efter vecka ensamma få gå på biografen.

I skildringen av sitt hem och sin barndom säger Selma Lagerlöf bland annat, då hon talar om sin farmor, som berättar den ena sagan efter den andra för dem: »Det var ett härligt liv. Inga andra barn hade det som vi.» För dem stod en vacker, förtrollad värld öppen, där de fritt gingo ut och in. — Det är inte bara den stora sagoförtäljerskan, som varit i den världen. Alla känna vi nog till den från vår barndom. Det vackraste av allt vackert i världen är inte så vackert som de ting vi där kunna få se, och är det ett sunt, normalt barn, så behöver det så litet, för att dörren skall slås upp på vid gavel ditin. — Jag minns, hur en annan av våra författarinnor en gång berättade mig, huru hon som barn uppe på vinden i sitt hem hittade en trasig blå tallrik. Men den tallriken var det något särskilt med, ty den hade kommit långt, långt bortifrån, från Indiens land. Den blev en riktig skatt för den lilla flickan. När hon satte sig ned och såg på den, såg hon ett härligt, underbart land, äventyrets land, sagans land. Den ena serien fagra fantasiföreställningar efter den andra lockade den blå porslinsbiten fram. . . .

Vad göra vi nu i stället med barnen? Jo, vi stänga dörren till den vackra, förtrollade världen för dem och kasta dem in i de storas värld, med dess synd, brott, laster, eggande oro, sorg och spänning. Man må väl fråga sig, hurudana de släkten skola bli, som så tidigt bliva hemmastadda i den världen!

Tillägg.

Till det av Pedagogiska sällskapet i Stockholm utlysta allmänna möte den 24 februari 1908, vid vilket fröken Gagner höll förestående föredrag, hade överläkaren vid Stockholms hospital å Konradsberg, professor *B. E. Gadelius*, som hindrats att personligen närvara vid mötet, översänt följande skriftliga uttalande:

Barnen och biografteatrarna.

Ombedd att yttra mig om den menliga betydelse biografteatrarna kunna hava för det uppväxande släktet, vill jag i korthet på följande sätt sammanfatta min mening.

Ingen skildring, varken i tal eller skrift, kan så rycka den unga publiken med sig som dessa rörliga scenerier, där själva livet illusoriskt återgives. Redan häri bör för vederbörande ligga en maning att utöva en skarp kontroll på dylika förströelser, vilka med sina obegränsade suggestionsmedel utöva ett nästan oemotståndligt inflytande på barnasinnets, ett inflytande som tyvärr kan räcka längre än den timme föreställningen varar.

Villigt erkännande de goda saker, naturscenerier, bilder ur djurens liv, sagoskildringar m. m., som bjudas åskådaren vid ett besök på våra biografteatrar, måste man dock beklaga, att en mängd, kanske flertalet, dylika förlusteställen, utan tanke på den skada de göra, ofta välja program, där brott och ruskigheter av alla slag avspelas inför publiken, som tyvärr till stor del består av barn mellan 10 och 15 år. Det är intet ovanligt, att programmen efter vartannat upptaga nummer, däri mord, rån och mord, självmord o. s. v. förekomma, och den minsta eftertanke måste säga oss, att åtminstone barnen böra förskonas från en alltför tidig inblick i livets många fador.

Betydelsen av en dålig uppfostran och de dåliga exemplen för dem, som sedermera själva hemfalla till brott, är ju numera en så erkänd sak, att ingen drager denna betydelse i tvivel, och bland de dåliga exemplen äro de givetvis de farligaste, som kraftigast insugereras i barnens fantasi. Undertecknad har själv av brottslingar hört uppgivas, huru den första tanken på en förbrytelse varit en barnslig lust att efterlikna hjälten i en spännande brottmålsroman; och då redan skildringar i ord på detta påtagliga

sätt visa sin medryckande förmåga på det unga sinnet, huru mycket farligare är icke då det illusoriska liv, som avspelas på en biografteater.

Oavsett denna rent depraverande inverkan måste man också taga hänsyn till det omedelbart skrämmande och på barnasinnet ohälsosamt uppskakande inflytande, biografteaternas kusliga skildringar kunna åstadkomma. Sådana nummer som den människorövande gorillan m. m. äro av den art, att man måste förutsätta en abnorm okänslighet hos de barn, som uthärda skådespelet utan bävan. Att sinnesrörelsen hos mera ömtåliga barn kan stegras till en verklig nervshock, ur vilken en abnorm, länge kvarstående känslighet och rädsla utveckla sig, det har erfarenheten i en del fall visat. Hysteri är en sjukdom, som i barnåldern ej är sällsynt, och jag är övertygad om att biografteaternas program ofta är ägnat att sprida denna sjukdom bland de små. Efter vad en för saken intresserad och väl underrättad dam uppläst mig, hava sålunda konvulsioner hos barn omedelbart efter besök på biografteatrar iakttagits.

Beaktar man till sist de yttre hygieniskt dåliga omständigheter, varunder detta andliga gift serveras tusentals barnasjälar, den usla luften på de illa ventilerade lokalerna och de alltför långa föreställningarna, så kan man tryggt säga, att vissa biografteatrar representera ett socialt ont, mot vilket vederbörande, ej blott föräldrar och målsmän, men ock den allmänna ordningens handhavare snarast böra inskrida av omtanke för det uppväxande släktets lekamliga och andliga välfärd.

Den 23 febr. 1908.

Bror Gadelius.

För barnens bokhyllor anbefallas bl. a. nedan uppräknade böcker, alla utgivna på **LARS HÖKERBERGS** förlag; — några de främst uppräknade numera till väsentligt **nedsett pris**:

GUNNARS OCH INGAS ROLIGA BOK. Sagor och visor af **E. K.** (Emmy Köhler). Illustrerade af **E. E—d.** Ett större litografiskt praktverk i färgtryck med musik. **Inb.** Pris ursprungl. kr. **3:75**, numera endast **1:75**.

PRINS POMPOM. Saga af **Alfhild Agrell.** Illustr. i färgtryck af **Elsa Beskow.** Kart. Pris ursprungl. **1:50**, nu endast **75 öre.**

VISOR FÖR BARN af **Sigrid Sköldberg-Pettersson.** Illustr. af **Jenny Nyström.** Kart. Pris ursprungl. **1:50**, nu endast **75 öre.**

ÄNGLARNAS JULKLAPP samt tre andra berättelser af **Zach. Topelius.** Med 6 planscher af **E. E—d.** Kart. Pris ursprungl. kr. **1:25**, nu endast **75 öre.**

EN LITEN PRINSESSA. Saga af **Amanda Kerfstedt.** Med 7 planscher af **Jenny Nyström.** Kart. Pris ursprungl. **1:50**, nu endast **75 öre.**

EN SAGA OM LILLE SVEN. Av **Thea Hökerberg.** Med 8 planscher av **Jenny Nyström.** **2:a** uppl. (1907, nystavad). Kart. kr. **1:25.**

SOMMARDAGAR PÅ BJÖRKHAGA. Af **Saga.** (Elise Söderlund). Illustrerad af **Maja Söderlund.** Kart. kr. **1:75.**

FAMILJEN BARREN. Af **Elise Söderlund.** Illustrerad af **Maja Söderlund,** 1:a delen: **Fjällresan.** Kart. **2:50.** 2:a delen **I Stockholm.** Kart. **2** kr. Bägge **inb.** tillsammans kr. **4:75.**

EN LITEN VÄRLD BLAND FJÄLLEN. Af **Laura Fitinghoff.** Illustr. af **Jenny Nyström.** **2:a** uppl. Kart. **1:75.**

LILLE LAPP-NATTI OCH HANS FOSTERSYSTRAR. Af **Laura Fitinghoff.** Illustr. af **Hilma af Klint.** Kart. **2** kr.

ANNA-STINA OCH "SIPPORNA". Av **Gudrun Spanne.** Illustr. av **Anna Lindeberg.** Kart. **1:50.**

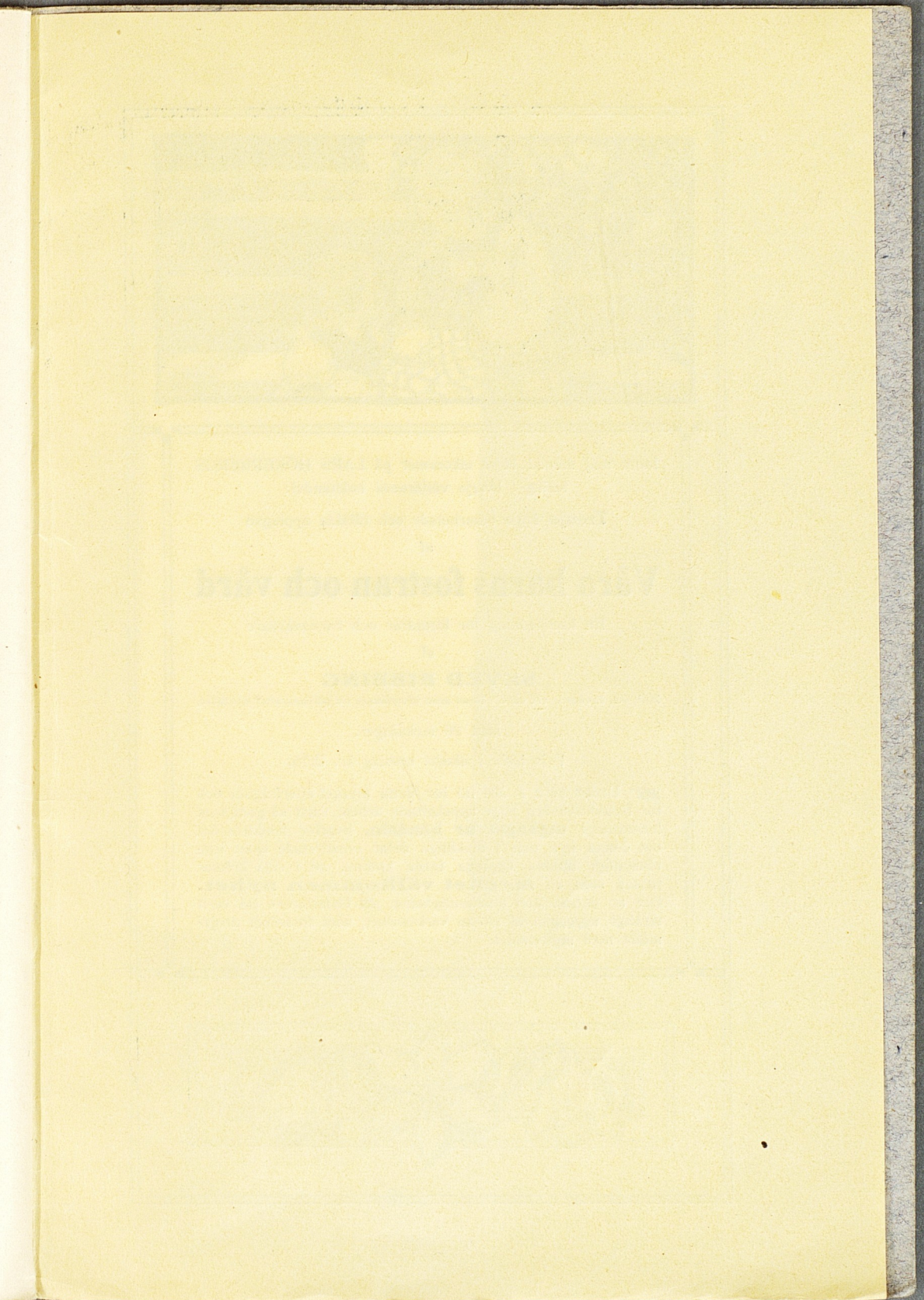
EN BOK OM GRETA OCH ALLA HENNES DJUR. Af **Eugenie Beskow.** Illustr. af **Maja Söderlund.** Kart. **1:50.**

SAGOR OCH ÄVENTYR. av **Eugenie Beskow.** Med teckn:r av **Förf.** samt av **Elsa** och **Natanael Beskow.** **2:a** uppl. (1907, nystavad). Kart. **1:50.**

NÅGRA SAGOR FÖR BARN. Af **Laura Österberg.** Illustr. af **Elsa Hagström.** Kart. **1:50.**

KLÖFVERBLADET PÅ GAMMELGÅRD. Barnberättelse af **Hanna Frosterus-Segerstråle.** Med illustrationer af författarinnan. **2:a** uppl. Pris kr. **1:50.**

HEMVÄRLD OCH SKOLLIF. Skildrade för de unga af **Hanna Frosterus-Segerstråle.** Kart. **2:75.**

Inom maj månad 1908 utkommer på LARS HÖKERBERGS
förlag i hvarje välförsedd bokhandel:

Tredje ånyo omarbetade och tillökta upplagan
af

Våra barns fostran och vård

En handledning för föräldrar och barnavårdare
af

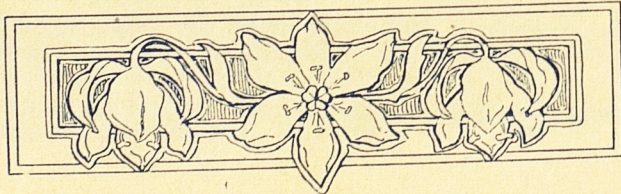
SEVED RIBBING

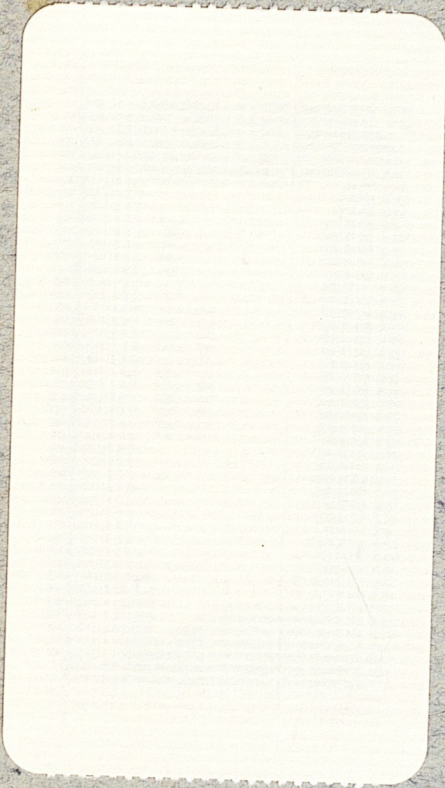
Med. dr., Professor vid univ. i Lund samt öfverläkare vid länslasarettet därstädes.

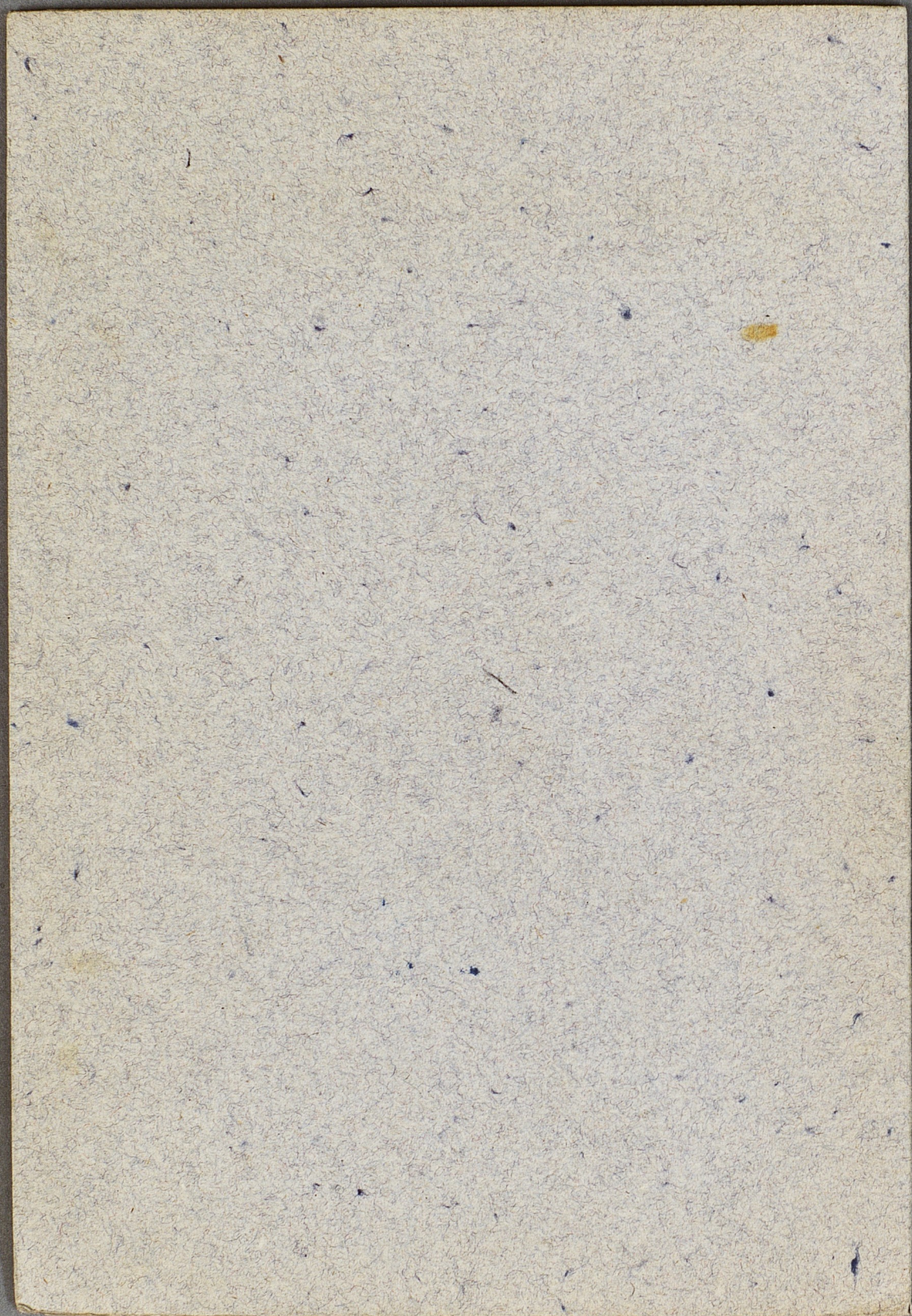
Med 26 teckningar.

Pris häft. i illustr. omslag kr. 2:75.

Under nära 2 års tid har detta mycket efterfrågade och för föräldravården högt uppskattade arbete varit så godt som fullständigt **utgången ur handeln**, hvarför meddelandet om denna nya och i åtskilliga delar omarbetade samt icke obetydligt tillökta upplaga torde komma att i vida kretsar hälsas som en **mycket välkommen nyhet**. Det är endast den omständigheten, att författarens tid varit strängt upptagen af annan verksamhet, som föranlett dröjsmålet med utgifvandet.

www.books2ebooks.eu